

„De bezittingen mijns harten“.

Mijne dagen zijn voorbijgegaan; uitgerukt zijn mijne gedachten, de bezittingen mijns harten.

Job 17:11.

Kent ge ter vertolking van wat we vaak onze „idealen“ noemen een schooner uitdrukking dan dat woord uit de Jobide: „de bezittingen mijns harten“?

Naar besit haakt ieder. Al is het dat we naakt in de wereld inkwamen, en eens naakt er zullen uitgaan, zonder uit heel die stoffelijke wereld ook maar iets mede te kunnen nemen dat we het onze noemen, toch strekt tusschen wieg en graf schier alle hand zich uit, om uit de volle, rijke wereld der zienlijke dingen iets te grijpen, iets tot het zijne te maken, en het als zijn „bezitting“ te behouden.

De vorsten veroveren geheele landen, de staten gansche wingewesten, en zoo heeft ook Nederland overzee „zijn bezittingen“. Na de vorsten en prinsessen komen de kooplieden, en erfenamen en begiftigden, die in het bezit van landerijen of van huizen geraakt. Achter deze grondbezitters dagen dan de bezitters van geld en geldswaardigheden op, die het goud in hun kelders of hun papieren schat achter kluis-muren bewaren. En als ook deze derde rang van het grootbezit is voorbijgegaan, vertoonen zich aan den horizon de breede rijen van de kleine bezitters. Eerst van hen, die een winkel of een nering of een bedrijf, met wat daartoe hoort, het hunne mogen noemen. Dan van degenen die geen andere „bezitting“ hebben dan hun huisraad of hun inboedel. En ten leste zij, die zooged als niets bezitten, en niets het hunne noemen dan het kleed aan hun lijf. Tot ge dan achter dien tweeden drom van kleinbezitters nog de lachende en joelende schare uit de wereld der jongeren van dagen en zelfs der kinderen hoort aankomen, ook op hun manier „bezitters“ en „be-zitters“, de jongeling van zijn rijtuig of boek, het maagdelij van haar lintjes en snuisterijen, de knaap van zijn hoepel of vlieger, het jonge deernke van haar pop.

Zoo wil ieder bezitter zijn; ieder iets het zijne noemen; een iegelijk kind des menschen iets hebben, waarvan hij roemen kan: Dat is mijn.

Die trek is menschelijk. Het is een zucht die wortelt in de scheppingsordnantie, dat de mensch geprezen is, om het aardrijk aan zich te onderwerpen. Alle besit, dat het onze wordt, verbreedt, verrijkt den levenskring, den invloed, de betekenis van onzen menschelijken persoon. Op zichzelf ligt dan ook in dat besit de zonde niet.

De zonde woelt op, als het besit onrechtmatig verkregen wordt; als het buiten alle evenredigheid, anderen verarmend, zich uitbreidt; als het in zonde verbruikt, als het aan de wet der liefde voor God en onzen naaste onttrokken wordt; of ook als de mensch zijn hart er op zet, en niet waarlijk besit, maar door zijn goed bezeten wordt.

Maar te bezitten is op zichzelf Goddelijke ordnantie. En hoe laag het besit ook afdale, al ware het slechts het kleed om het lijf en de bete broods voor een enkelen dag te bezitten, is als levensnood voor den mensch met ons mensch-zijn zelf gegeven.

Geheel afgescheiden echter van de stoffelijke bezitting, die we met onze hand aangrijpen, is er een heel andere soort van bezittingen, die Job, zoo diepgedacht, de „bezittingen van zijn hart“ noemt.

Er is een wereld buiten, maar ook een wereld binnen in ons, en die wereld van ons hart strekt zich uit tot in het hooie en heilige. Al wat onzienlijk is is haar rijkheid. Zal het nu goed zijn, dan moet uw bezit van die onzienlijke wereld en uw bezit in het zienlijke één schoone harmonie vormen. Zoo was het dan ook in het paradijs, dat was, en zal het eens weer zijn voor de gezaligden in het paradijs dat eens komt. Maar in de spanne der eeuwen, die daar tusschen ligt, is die harmonie verbroken, komt uw bezit in de één telkens met uw bezit in de andere wereld in botsing, en wordt uw eere als andere bepaald door de zoo diep insnijdende vraag, wat voor u hooger betekenis heeft, bezittingen op aarde te hebben, of rijk te zijn in „de bezittingen van uw hart“.

In Job zelf ziet ge de tegenstelling uitkomen. Machtig groot waren zijn bezittingen op aarde geweest, in akkers en velden, in tenten en huizen, in kamelen en ezelen en runderen. Grooter man dan Job was er in het oosten niet.

En toen nu Job dit alles op één dag verloor, dacht wel zijn vrouw dat Job nu alles kwijt was. Maar dit was niet zoo. Toen Job al zijn bezitting in het zienlijke had verloren, bleef hij nochtans de rijke bezitter van een gansch anderen schat, en toen hij uitriep: „De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd“, had hij nog al de bezittingen zijns harten.

Tot hij ook in het eigen lichaam werd aangetaast, en zijn kleed van hem gruwde, en hij koeling zocht in de aschte, waarmee hij zijn naakte ledematen overstrooide, en de koorts aldoor klom, en de verwijfeling zijne ziel vermeerderde, en hij ten slotte klagen moest, nu ook van binnen berooft te zijn: „Uitgerukt zijn mijne gedachten, de bezittingen mijns harten“.

Die „bezittingen des harten“, en die „bezittingen naar de wereld“, zijn onder de kinderen der menschen uiterst ongelijk verdeeld. Tal van rijke bezitters naar de wereld vindt ge, maar die ganschelijk onbetroffen zijn van alle bezitting des harten, wier menschelijk hart arm, leeg en verlaten is. De slachtoffers van het geestelijk pauperisme.

En zoo ook omgekeerd zijn er tal van be-roofden van schier alle aardich bezit, maar die als prinszen zoo rijk in „bezittingen des harten“ zijn. De geestelijke millionairs.

Alleen maar, niet alle „bezitting des harten“ is van even kostelijke soort. Zelfs kan ook in deze „bezittingen des harten“ schrikkelijk de zonde insluipen, om het gespannen menschenhart met valschen schat te vervullen.

Denk slechts aan de wereld der inbeddingen, die zoo menigmen in zijn geest als de „bezitting zijns harten“ bijeenamelt en op-hoopt; tot ten leste de pees springt, en ge onder de krankzinnigen den man ziet omwandelen, die zich inbeddelt een Ceresus, die droomt een Napoleon, of want een machtig geleerde te zijn. Dat is de trotse phantasie, die zich een wereld ter eigen verheerlijking schept, die ingebeldde wereld zijner hoovaardij als een „bezitting des harten“ met zich omdraagt,

en onder die valsche „bezitting van zijn hart“ ten leste bezwijkt.

Heel anders is dan ook de „bezitting des harten“, die de jonge man in „de wereld zijner idealen“ begroet.

De werkelijkheid stoot hem af. Maar hoog boven die werkelijkheid glanst hem een ideale wereld tegen, waar hij naar grijpt, die hij naloopt, die hij in eigen leven en ten bate van anderen poogt te verwezenlijken.

Dat is de poëzie van zijn hart. Het rustige indroomen in een schoone toekomst, het inleven in een wereld, wier komst hij inroep. En het zijn die ideale „bezittingen zijns harten“, die hem een lied uit de keel doen uitstooten, die hem voor zwaartillendheid en moedeloosheid behoeden, die hem aantrekken en bezielen, en hem heenzetten over teleurstelling en de moeite des daags.

En al is het dat voor de meesten helaas die ideale wereld ondergaat, als straks de worsteling van het leven hun toont, hoe onbereikbaar die idealen voor hen zelve zijn, toch kent elke kring ook die gelukkige overwinnaars, die nog in hun volle manlijke kracht de „Excelsior“-banier van hun idealen met vaste hand omklemd hielden, ja, nog tot in hun grijsen dagen dwepen bleven met de ideale heilgoederen des menschen, met de liefde, met de vrijheid en met het recht.

Toch toont Jobs voorbeeld, hoe weinig ook die meer ideale „bezittingen des harten“ in staat zijn de vuurproef der bezoeken Gods door te staan.

Schoone verwachtingen had Job gekoesterd. Hij was als een vorst onder de prinszen der aarde. Wijsheid droop van zijn lippen. Voor zijn raad zweeg de mond der wijzen. En in heel zijn kring ijverde en streed hij, om de bedrukten bij te staan, het recht te sterken van den wees, en de vrees Gods te bevorderen.

Maar zelfs die wonderschoone idealen gingen ten slotte voor Job in donkerheid onder. „Al deze gedachten“ werden hem op den aschhoop uitgerukt, en al die „bezittingen zijns harten“ ontgleed hem. „Waar zou dan nu“, zoo klaagt hij het voor Elifas en Bildad en Zophar uit, „Waar zou dan nu mijne verwachting zijn? Ja, mijne verwachting, wie zal ze aanschouwen?“ (vers 15).

En daarom, zijn de „bezittingen des harten“, waarvan eigen inbedding het hart vol stuwt, valschen en zondig, ook de „bezittingen des harten“, waarmee ideaal en poëzie ons hart verrijkt, zijn niet bij machte ons het lot der ijdelheden te doen ontkomen; en de werkelijke, de duurzame, de blijvende „bezittingen des harten“ zijn dan eerst uw deel geworden, als ge uw inbedding gebannen, uw idealen gehelligd hebt en grijpen mocht naar wat Christus' kerk bijldt als de middelste parel in het rijke snoer van geloof en hoop en liefde, de parel van de hoop.

En toch, die Christelijke hoop is onder de drie parlen van het apostolisch snoer de minst genoemde, de meest vergetene, de op het laagst gewaardeerde.

Op geloof dringt in Jezus' kerk ieder, die liefde verrukt alle ziel, die van vertroosting in den Middelaar jubelt, maar de hoop trekken verwegde de meesten slechts *pro memoria* op de schallijst van de bezittingen hunns harten uit.

Nog wel koestert men veleerle hoop, ja, zooals een ieder zijn uitsicht en zijn verwachtingen heeft, opgaande in een vaag denkbeeld van toekomstige mogelijkheden. Maar wat is zulk een hoop anders dan een toekomst in vraagteekens uitgesteld op het eind in een onzekere verbeelding gesmoord.

Neen voor wie recht voor God staat, moet een geheel andere hoop in vollen, rijken zin de „bezitting zijns harten“ zijn.

Niet het wettende en onzekere en onmogelijke in verre toekomst, maar de bezitting en de rijkdom en de schat van zijn hart nu reeds. Niet maar een uitgaan der gedachten naar de onzienlijke wereld, en naar dien ewigen morgen als eens alle tranen zal gedroogd en alle zonde zal vervolgen zijn; maar een staan, een leven nu reeds in die wereld van het hooie en heilige, het nu reeds deelen in de heilgoederen der toekomstige wereld, en een nu reeds, met volle zekerheid, kennen en zien en aangrijpen van het door God ons bestemde deel, dat in die wereld der heerlijkheid ons is toebedacht.

Hier het land der vreedelingschapen, daar het vaderland, en dat vaderland het onze, en op de erve van dat vaderland onze heilstaap op ons wachtend en een plaats in het vaderhuis ons bereid.

Pelgrims hier, daarboven ons burgerschap, en nu reeds terwijl we nog op aarde omloopen, dit ons burgerschap in den hemel bezittende, en kennende de wandelingen onder Gods engelen, het verkeer met de gezaligden daarboven, het genieten van de gemeenschap van Christus, het mystieke saamleven met onzen God.

En alsoo ons hart met twee poorten, elk naar een eigen wereld den toegang ontsluitend. De één naar de wereld om ons heen, en daarin onze aardse schat en onze aardse bezitting. Maar de ander, veel rijker en veel heerlijker, naar de wereld van het onzienlijke, en daarin de „bezittingen onzes harten“, die we niet zelve verwerven, maar die we, alleen om Christus' wil, uit genade ontvingen van onzen God.

Tusschen die beide soorten „bezittingen“ nu is dit het verschil, dat alle aardse bezitting u elk oogenblik kan, en vroeg of laat zekerlijk eens zal en moet ontfond worden; wat u het beste en het liefste was niet uitgezondert.

Maar dat omgekeerd al wie „bezittingen des harten“, niet als vrucht van „inbedding“ noch als het gedichtsel zijner idealen, maar als genade-gifte Gods de zijne mag noemen, die bezittingen daarom nooit kan verliezen, omdat zijn hart, waarin deze bezittingen verborgen zijn, door dood en graf met hem gaat, en ewiglijk zijn hart zal blijven.

Register op E VOTO.

Er is een naam-, zaak- en tekstregister op de vier Deelen van E Voto in gereedheid gebracht, dat voor de premie-inteekenaars op dit werk verkrijgbaar wordt gesteld tegen den prijs van vijf en zeventig cents. Voor de overige koopers van E Voto tegen den prijs van een gulden vijf en twintig cents.

Premie-inteekenaars op E Voto, die dit Register in hun bezit wenschen te hebben, worden hiermede uitgenoodigd bij de abonnementsgelden voor de Herant in Januari vijf en zeventig cents extra te voegen, of f 0.75 in postwissel te zenden.

Zij, voor wie dit opeens te veel mocht zijn, kunnen volstaan met in Januari 1897, in April 1897 en in Juli 1897 telkens bij het abonnementsgeld vijf en twintig cents over te maken.

Aan alle premie-inteekenaars, tevens abonneuten, die hierna voldoen, zal bedoeld Register, zoodra het van de pers komt, en de vijf en zeventig cents afbetaald zijn, franco aan huis worden toegesonden.

P. S. Nog slechts 300 van de 1500 inteekenaars op E Voto hebben dusver zich aangemeld.

Zij men zoo goed, zich spoedig op te geven. Anders worden er te weinig exemplaren gedrukt en kan men naderhand er geen meer krijgen.

Amsterdam, 12 Febr. 1897.

Verkiezing van Kerkeraadsleden.

Meer en meer openbaart zich in onze Gereformeerde kerken zekere ontevredenheid over de wijze, waarop thans de leden van den kerkeraad worden gekozen.

Dit is ten volle te begrijpen. Streng genomen leidt de tegenwoordige regeling tot coöptatie.

Een kerkeraad toch die niets doet dan tweetallen voorstellen, daaruit laat kiezen, en dan beroept, heeft het volkomen in zijn macht den kerkeraad, tegen den geest der gemeente in, te houden gelijk hij dit zelf wil.

Dit nu beantwoordt niet aan wat ons bericht wordt van de apostolische gemeente.

Dit stemt niet overeen met wat hier te lande in tal van kerken eeuwenlang bestaan heeft. En op meer dan één, die zelfs in de Synodale kerk aan meerder invloed van de gemeente gewend was, maakt het den indruk, alsof we achteruit in plaats van vooruit zijn gegaan.

In vele kerken, zoo b. v. hier te Amsterdam, is men daaraan dan ook reeds tegemoet gekomen, door eerst aan de gemeente opgaven te vragen, en zich aan die opgaven eigener beweging eenigszins te binden.

Maar in andere kerken is de kerkeraad zoo vrijgevig niet. Zelfs zijn er kerken waarin de toeleg merkbaar is, om door coöptatie den kerkeraad onder zekere kleur te houden, en met de kerkenordening in de hand is dit kwaad niet te stuiten.

Reeds op de Synode te Middelburg was dan ook een voorstel ingekomen, om hier verbetering in te brengen, door de kerkenordening te herzien, en metterdaad is dit het eenig doeltreffende middel.

Daartoe moet het dan ook komen. Het leven van de 16e en 17e eeuw is niet meer ons leven.

Andere toestanden, andere verhoudingen zijn ingetreden, andere denkbeelden zijn opgekomen, andere wenschen leven in veler hart.

Voor al nu met de volkskerk gebroken is, kan wegvallen, wat in de volkskerk noodzakelijk was. Juist dat vernieuwen van de kerkenordening echter gaat niet opeens.

Men kan in die kerkenordening niet een artikel op zich zelf wijzigen. Daartoe hangt het één te veel met het andere saam.

Het best is dus, dat de kerkeraaden voorschans zoo vrijgevig mogelijk te werk gaan en al inschikken, wat nu reeds, onder de bestaande kerkenordening, ingeschikt worden kan.

Laat voort op eene komende Synode, uit allerlei kerken, het verlangen naar wijziging kenbaar worden gemaakt.

En rijpen op die wijze de denkbeelden, en wordt de wensch naar verandering vrij algemeen, laat dan de eerstvolgende of een daarna komende Synode deze gewichtige zaak in al haar omvang ter hand nemen, en op die wijze onze kerkenordening in overeenstemming brengen met de behoeften van den tegenwoordigen tijd.

Acta Synodi.

De uitgever D. Donner zond de *Acta der Middelburgsche Synode* in het licht, een royaal octavo boekje van 250 bladzijden, schoon gedrukt, op degelijk papier, voorzien van een register.

In deze *Acta* vindt men het gansche verloop dezer belangrijke Synode, met alle officiële stukken en besluiten.

Een ware goudmijn voor ons Gereformeerde kerkrecht.

Viade dit boekje zijn koopers in meigte, onder die koopers recht veel lezers en herlezers, en bij die lezers waardeering.

Actie.

Over de nieuwe actie, die op missionair gebied nu reeds begint openbaar te worden, schrijft het *Geref. Volksblad* van Ds. De Haas dit even ware als ter zake dienende woord:

Er begint voor den arbeid onzer buitenlandse Zending beweging te komen in de kerken zelve. Bij de leden der Gemeente. Binnen enkele dagen werd aan buitengewone zendingen dertien duizend gulden ontvangen. Elf duizend kwam bij Dr. Kuiper in. Twee duizend gulden mocht de heer A. van Beek Calkoen te Utrecht aan den penningmeester overmaken van een zuster, die onbekend wenscht te blijven. Een enkel twijfelachtig, overigens zeer welmeenend broeder, dacht eerst dat de Synode van Middelburg met haar kloke zendingbesluiten de kluis wezenlijk was kwijt geraakt.

Bovengenoemde giften zeggen hem reeds, dat hij zich verzag en vergistte.

Neen, werkelijk, de kerken verlangden naar verandering. Niet om die verandering als zodanig. O neen. Alle verandering is geen verbetering. Allereerst op het gebied van de Zending. Maar naar verandering werd gennakt, omdat het niet goed ging. Ondanks den besten wil onzer volijverige Generale Deputaten, die stapels arbeiders aan de kerken gelovend hebben, waarvan Middelburg getuige is geweest.

Toch ging het niet goed. Ook hier — evenals te Kampen met delictarische opleiding — de methode hokte.

Een vast, leidend, wel doordacht, op bijzonderheden berekend plan ontbrak.

Geen wonder. De zendingsszaak van de Christelijke Gereformeerde kerk van vroeger was een andere als die van de Nederlandsch Gereformeerde zending-vereeniging.

Wie het uitnemende boek van Ds. Lion Cachet met aandacht heeft gelezen, weet daar nu alles van. Het verschil tusschen beide was groot.

En die twee hadden nu saam gewandeld van 1892 tot 1896. Dat kon immers zoo niet langer? Niemand die van den onhoudbaren toestand dan ook beter overtuigd was als de zending-deputaten zelve. Er moest verandering komen. Denk ook maar alleen aan de eigenaardige positie van de Zending (?) onzer kerken op Batavia en Soerabaja.

Twee dure zendingen, wij zeggen niet te dure, hebben de kerken tot 1896 aldaar onderhouden, zonder dat deze broeders iets noemenswaardig, al die jaren, in welke zij met groote toewijding voor hun gemeente gearbeid hebben, aan de Zending onder de heidenen konden doen.

Mocht dit dan alzo blijven?

Mogen rijke Europeanen in Indië aldaar maar teren op de beurs van onze Nederlandsche kerken, wier leden voor het grooter deel tot den kleinen burgerstand behooren?

De kerken hebben hiervoor nu eindelijk een schotje gestoken. Nummer één van het thans aanvaarde beginsel is:

Zending onder Heidenen en Mohammedanen moet zending zijn.

Daar geven de kerken haar goud en zilver en brons voor.

Wie in Indië predikant is, kan tegelijk geen zending zijn. Batavia en Soerabaja zelve zullen dit toestemmen.

En zie, nu de kerken dit maar even kloek en tern hebben uitgesproken, nu beginnen de gaven onzer aanzienlijke broeders en zusters voor de Zending reeds te vloeien.

Ook voor de medische Zending. Dr. Scheurer komt ook op de been. Hij zat er trouwens, ook al door een samenloop van onverklaarbare omstandigheden, tamelijk diep onder.

Uitgemaakt is ook dit beginsel. Deze broeder is voortaan arts, geen zending en arts.

Ook niet langer zending-arts. Maar arts, doctor, geneesheer in den ruimsden zin des woords, in den dienst der Zending.

Nauwelijks nu is dit ruchtbaar of zie, reeds een gift van 10,000 gulden komt in voor een hospitaal te Poerworedjo.

Waarlijk de Heere doet groote dingen. Dies zijn wij verblijd.

Wij schreven boven: er komt beweging. Wij zeggen nu: er is reeds actie.

Sluimere de ontwaakte geest nimmermeer in, en ook dote hij nimmer af op Methodistische patien.

Blijve hij én Gereformeerd én nationaal.

Kerspel of Wijk?

VI.

De naadeelen van het rondpreken, zoo in staflijken als geestelijken zin, dragen, gelijk ons bleek, een hoog ernstig karakter, en we aarzelen dan ook niet als ons gevoelen uit te spreken, dat voor een niet gering deel de ontandring van het kerkelijk leven, en de verwildering van het Protestantsche deel van onze bevolking in de groote steden, aan de methode van het rondpreken is toe te schrijven.

Een enkele opmerking voegen we hier nog aan toe.

Gelijk een ieder toestemt, is het getal predikanten in de grootere gemeenten buiten alle verhouding klein en beperkt.

In de Hervormde Kerk te Amsterdam had men lange jaren niet meer dan 28 predikanten op de 175,000 zielen, van welk klein getal dan nog minstens twee moesten worden afgetrokken, omdat de twee oudsten feitelijk zooged als geen dienst meer deden. Dit gaf dus door elkaar één predikant op de zeven duizend zielen.

Naar den maatstaf van de Roomsche kerken en de kerken in het buitenland moest dit aantal minstens eens zoo groot zijn geweest. Meer dan vijftiender gezinnen kan één man onmogelijk geestelijk goed verzorgen, zoo verzorgen, dat hij elk gezin en in elk gezin elk lid kent, en naar ieders persoonlijk behoefte zijn ziel kan verzorgen.

Reeds is vijftiender gezinnen hiervoor schier te veel. Dorpspredikanten van een gemeente met 2500 zielen weten uit ervaring, hoeveel jaren arbeids het hun kost, om de gemeentelieden, hoofd voor hoofd, bij naam en toenaam, niet van aangezicht alleen, maar in hun geestelijk bestaan te leeren kennen.

Wil een predikant den Dienst des Woords naar eisch vervullen, en elken Zondag tweemaal een degelijke, goeddooverwerkte predikatie leveren, die de gemeente voedt en sterkt en opbouwt, dan kost dit alleen ten minste twee volle dagen arbeids op de studierkamer. En van de vrije dagen die hem dan nog, na catechisatie enz. overblijven, kan onmogelijk zulk een tijd voor persoonlijk omgang worden afgenomen, dat het voor den beste en den sterkste mogelijk zou zijn, zijn zielsoorgaan over meer dan 2500 personen uit te strekken. De Gereformeerde kerk A te Amsterdam met haar drie predikanten, is dan ook nog niets te ruim voorzien, maar de kerk B aldaar, met zes predikanten op een goede 30,000 zielen, is op verre na niet waar ze zijn moest, en moest hoe eer hoe beter het getal van haar predikanten verduubelen. Met 12 predikanten zou ze juist één predikant op de 2500 zielen hebben, en spoedig ervaren hoe de betere verzorging der gemeente haar van zelve prikkelen zou, de kosten ruimschoots te dekken.

Maar om tot het verleden terug te keeren, de „grootte“ kerk van vóór 1886 met hare 175,000 zielen zou een tachtig predikanten noodig hebben gehad; en dat ze nochtans genoodzaakt was, het met zoo klein getal af te doen, heeft haar onnoemlijk veel kwaad berokkend en haar geestelijk doen kwijnen. Juist dit kwaad nu is evenzoo door het rondpreken in de hand gewerkt.

Bij rondpreken toch kwam het gebrek zoo niet uit.

Langen tijd had men maar tien kerkgebouwen. In die tien gebouwen een goede twintig diensten. En voor twintig diensten kon men immers ruim met acht en twintig predikanten volstaan?

Alleen toch op die diensten kwam het aan. Of bij die diensten hoogstens een achttien van de gemeente opkwam, deed er niet toe.

De kerk liep. De beurten werden waargenomen. En de predikanten preekten eens op een Zondag, met nog een tal van vrijbeurten, d. i. Zondagen dat ze gansch geen dienst deden.

Zoo deed het gebrek, het gemis, de leemte zich niet gevoelen.

In de Roomsche kerken en bij de kerken in het buitenland daarentegen voelde men dit gemis terstond.

Immers, naarden zeker stadsdeelte bij één kerkgebouw hoorde, en dat kerkgebouw vulde, dwong het opkomen van een nieuwe stadsbuurt onverwijld tot het stichten van een nieuw kerspel. Er was in het naastbijgelegen gebouw voor die nieuwe buurt eenvoudig geen plaats. Zoo heeft de Roomsche kerk te Amsterdam dan ook steeds in elk nieuw stadsdeel een nieuwe kerk gebouwd. En natuurlijk bij zulk een nieuw kerkgebouw werden dan aanstands twee nieuwe geestelijken aangesteld, een pastoor en een kapelaan.

Daar men van de dagen der Reformatie af dezelfde methode nu ook op de Gereformeerde kerk toegepast, dan zou men ook onzerzijds in elke nieuwe buurt aanstands een nieuwe kerk hebben gezet. Een kerk voor hoogstens 5000 zielen, en zouden er bij elke nieuwe kerk telkens twee nieuwe predikantsplaatsen zijn geformeerd.

Zoo zou men voor de 175,000 zielen allengs 35 kerken hebben gehad, met een zeventig a tachtig predikanten. De kerk zou haar geestelijk karakter behouden hebben. En de smadelijke verwildering in het rijke zoowel als in het arme gedeelte van Amsterdam zou nooit zijn ingetreden.

Zoo diep is het kwaad, dat aan dit stelsel kleef, der kerk ten verdere, in het kerkelijk wezen ingedrongen. We ontkennen daarom in het minst niet, dat het stelsel van rondpreken óók zijn betrekkelijke voordeelen oplevert, en zullen die eigener beweging aangeven, maar toch zal de slotindruk geen andere kunnen zijn, dan dat deze betrekkelijke voordeelen op verre na niet opwegen tegen de zeer ernstige naadeelen, die we hebben aangestipt.

Die betrekkelijke voordeelen bestaan voornamelijk in tweeërlei.

Ten eerste hierin, dat de methode van rondpreken het gevoel van eenheid en saamhoorigheid meer toespreekt.

Men heeft door heel de stad dan alle dingen gemeen.

Men bezoekt beurtelings alle kerkgebouwen, en hoort beurtelings alle predikanten. Men ziet dezelfde bekende gezichten nu eens in het eene en dan weer in het andere kerkgebouw, en beurtelings is men met allerlei brokstuk van de één groote gemeente, nu hier dan daar, verzameld.

Er is geen deeling, geen splitsing, geen scheiding. Alles vloeit dooreen en meen. Bedenkt men nu intusschen dat alle kerken van Noord-Holland, buiten Amsterdam, saam, met inbegrip zelfs van Haarlem, Alkmaar, Den Helder en Zaanland, weinig meer leden tellen, dan de één kerk van Amsterdam, en dat nochtans dit bijna gelijke getal zielen verspreid is over meer dan honderd plaatsen en gebouwen, dan springt het toch in het oog, dat het niet een integreerend cisch van het kerkelijk leven kan zijn, dat heel deze menigte in alle gebouwen rondwaalt.

Zeker, het zou ons wel toespreken als op den Zondag alle Gereformeerden uit de heele provincie of zelfs uit heel het land elkander ontmoeten konden, en saam God konden lofsingen. Maar dit zijn hemeliche, geen aardse toestanden. Op aarde is deeling nu eenmaal noodzakelijk.

En hoeveel was dan ook voor dit ineen-vloeien en dooreenvloeien gevoelen, het legt voor ons geen gewicht in de schaal tegenover de ontzettende schade die onze ongedeeldheid aan het geestelijk welzijn der gemeente toebrengt.

Meer gevoelen we dan ook voor het tweede betrekkelijke voordeel van het rondpreken, hierin bestaande, dat de Dienaren des Woords zeer onderscheidene talenten ontviagen, en hierin elkander aanvullen, zoodat wie beurtelings allen hoort, een vollediger leiding van het Woord ontvangt. De een predikt meer onderwerpelijk, de ander meer voorwerpelijk; de één geeft meer voor het hoofd, de ander meer voor het hart; de één is meer praktisch, de ander meer mystiek aangelegd. En wie nu dit alles geniet mag, wordt meer van alle zijden bewerkt.

Hierin ligt een waarheid, die we erkennen. Alleen maar de uitkomst heeft geleerd, dat dit doet niet door het stelsel bericlt wordt, want het kwaad van dit stelsel kwam juist daarin het sterkst uit, dat men enkele predikers met hoopen naliep, en de andere stil voorbijging.

En nu stemmen we wel toe, dat dan toch nog dit goede overblijf, dat eenieder dien predikant uitkooft, die hem, voor zijn hart, voor zijn geestelijke gestalte het meest toesprekt, maar we zijn het met Voetius volstrekt niet eens, dat dit goede zonder schadelelijke keerzijde was.

Iemand die redeneerend en voorwerpelijk is aangelegd, wordt er volstrekt niet beter op, als hij levenslang bij een prediker van

zijn eigen juist zulk te worden vangen. Z zijn hart juist eens, magnetiser tieke pred

En zoo De myn

minder de zend-practi ook de p van noode naar het I terugrope

Hoof, de drie v uiting, keld is v en voedin moet wor

Al is h element z ons toch ook in di scherpt en De mar worden. D tiek verzo is in reden

En wat harmonisch het hoofd krachtig te gemist.

Ook in preken de dan gebete

Frag

De teks

goden voor

En daare letterlijk al

Daar is eenwische af

Daar is b in onzen tij

Als er ge bevestigen l menigmaal i komt met h mon dus.

Als goud verstommen

Als bij w toegelaten e zedelijkheid

Afgoderij is een sta in Indië d

Afgoderij lang nog i bepaling, d verbedt

Afgoderij zoolang dan vrede! vreed jaarlijks